

UOT: 619.61.995.1

QUŞLARIN ŞƏRTİ PATOGEN MİKROBLARA YOLUXMASI

M.S.MİKAYILOV
AKTN Baytarlıq ET İnstitutu

Məqalə Xaçmaz fermer quşçuluq təsərrüfatında quşların şərti patogen mikrobların törətdikləri xəstəliklərdən bəhs edir. Quşların şərti patogen mikroblarla yoluxmasını müəyyənləşdirmək məqsədilə 10, 20 və 30 günlük broyler cinsdən olan quşların patoloji materiallarından istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: quşlar, şərti patogen, infeksiya, salmoneliyoz, kolibakterioz, psevdomonoz.

Quşçuluğun tez yetişən və iqtisadi cəhətdən sərfəli bir sahə kimi keçən əsrin ikinci yarısından intensivləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq Azərbaycanda ətlik və yumurtalıq istiqamətdə quşçuluq təsərrüfatları yaradılmışdır. Respublika müstəqillik qazandıqdan sonra iqtisadi islahatlarla əlaqədar olaraq bu təsərrüfatlar özəlləşdirilmiş və inkişaf etdirilmişdir.

Quşçuluğun fermer əsasına keçirilməsi nəticəsində epizootik vəziyyət bir çox yoluxucu xəstəliklərə, xüsusilə şərti patogen mikrobların törətdikləri xəstəliklərə görə əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmişdir. Beləki, fermer quşçuluq təsərrüfatlarında bir tərəfdən məhdud sahədə çoxlu miqdarda müxtəlif yaşda quşların toplanması, mütəmadi olaraq onların təzələnməsi, yemləmə və saxlama şəraitindəki qüsurlar, məhsuldar quşların stres amillərə və xəstəliklərə daha həssas olması, digər tərəfdən isə cücələrə ilk gündən dərman preparatlarının verilməsi ilə əlaqədar mədə - bağırsağın faydalı mikroflorasının inkişafının dayandırılması nəticəsində quş orqanizmini ümumi vəziyyəti və təbii müdafiə funksiyaları zəifləyir. Belə vəziyyətdə mikroorqanizmlə makroorqanizmin arasında immunoloji tarazlıq pozulur, infeksiyon xəstəliklərin törədiciələrinin inkişafı, xəstəlik əmələ gətirməsi və geniş yayılması üçün əlverişli şərait yaranır.

Xüsusi ədəbiyyat məlumatlarının təhlili göstərir ki, ölkənin fermer quşçuluq təsərrüfatlarına iqtisadi zərər vuran şərti patogen mikrobların törətdikləri xəstəliklərdən salmonelyozun, kolibakteriozun, stafilkokkozun, streptokokkozun və psevdomonozun törədiciələrin epizootiki vəziyyətin öyrənilməsi, onların baş verməsi və yayılmasına şərait yaradan amillərin aşkar edilməsi, onlara qarşı mübarizə tədbirləri əhəmiyyətli dərəcədə öyrənilməmişdir. Odur ki, infeksiyon xəstəlikləri baş verməsini tədqiqatlarımızla öyrənməyi qarşıya məqsəd olaraq qoymuşuq.

Material və metodika: Tədqiqatlar 2013-cü ildə Xaçmaz quşçuluq təsərrüfatından gətirilmiş patoloji materiallar əsasında Az.ETBİ-nin Quş xəstəlikləri laboratoriyalarında yerinə yetirilmişdir.

Quş cəsədlərinin lülə sümük iliyindən ət peptonlu bulyon (ƏPB) və ət peptonlu aqar (ƏPA) qida mühitlərinə əkərək 24 saat 37° C hərarətdə inkubasiya etdikdən sonra qida mühitlərində mikrob boyunun vəziyyəti yoxlanılmış, dəyişiklik olan ƏPB-dən təfriqi diaqnostiki mühit olan Endo qida mühitinə köçürülmüşdür. 20-24 saatdan sonra Endo qida mühitindəki boyun xüsusiyyətinə görə ayrılan mikrob kulturasının E.coli yaxud salmonella qrupunda olmasını müəyyən etmək üçün Vismut sulfid qida mühitindən istifadə olunmuşdur. Stafilokokk və Streptokokk kulturalarını ayırmaq və təftiq etmək üçün seçmə qida mühitlərindən duzlu və qanlı ƏPA –dan istifadə olunmuşdur. Psevdomonoz kulturasını ayırmaq və təftiq etmək üçün ƏPA qida mühitindən istifadə olunmuşdur.

Qida mühitləri 37°C hərarətdə 24-72 saat termostatda kultivasiya edilmişdir

Alınmış nəticələr və onların müzakirəsi: Şərti patogen mikrobların törətdikləri xəstəliklərin və tələfatın səbəblərini aşkar etmək üçün quşçuluq təsərrüfatında 700-dən çox quş cəsədləri patoloji anatomiki yarmadan keçirilmişdir. Nəticədə kolibakterioza, salmonelyoza, streptokokkoza, stafilokokkoza və psevdomonoza xas olan dəyişiklər aşkar edilmişdir. Diaqnozu təsdiq etmək üçün 407 quş cəsədlərinin lülə sümükləri bakterioloji müayinədən keçirilmişdir. Müayinə nəticəsində 159 ədəd 10 günlük cücələrin 131-dən (82,3%) xəstəliklərin törədiciələrini ayırmışıq. Onlardan E.coli 29 (18,2%), S.pullorum qalinarum 56 (35,3%) S.tifimurium 32 (20,1%), Staf.pyogenes aureus 4 (2,5%), Strep.fekalis 3 (1,8%), Psev.avium 7 (4,4%), 136 ədəd 20 günlük cücələrin 120-dən (88,2%) xəstəliklərin törədiciələrini ayırmışıq. Onlardan E.coli 31 (22,7%), S.pullorum qalinarum 46(33,9%), S.tifimurium 41 (30,1%), Staf.pyogenes aureus 2 (1,5%) xəstəlik törədiciələrini ayırmışıq. Strep.fekalis və Psev.avium aşkar edilməmişdir. 112 ədəd 30 günlük cücələrin 105-dən (93,8%) xəstəlik törədiciələrini ayırmışıq. Onlardan E.coli 26 (23,2%), S.pullorum qalinarum 22 (19,6%), S.tiphimurium 54 (48,3%),

Staf.pyogenes aureus 3 (2,7%) xəstəlik törədicilərini ayırmış. Strep.fekalis və Psev. avium aşkar edilməmişdir.

Cədvəl. Patoloji materialların bakterioloji müayinəsi

Aparığımız tədqiqatların fermer quşçuluq təsərrüfatında kolibakterioz, salmonelyoz, stafilakokkoz, streptokokkoz və psevdomonozun yayılmasının müəyyənəşdirilməsinin əhəmiyyətli rolu vardır. Nəticədə

Quşların yaşı	Müayinə edilmişdir	Yoluxan p/m		Yoluxmayan p/m		Xəstəlik törədiciləri											
						E.coli		S.pullorum qalinarium		S.tiphi murim		Staf.pyu aureus		Strep.fekalis		Psev.avium	
		say	%	say	%	say	%	say	%	say	%	say	%	say	%	say	%
10 günlük	159	131	82,3	28	17,7	29	18,2	56	35,3	32	20,1	4	2,5	3	1,8	7	4,4
20 günlük	136	120	88,2	16	11,8	31	22,7	46	33,9	41	30,1	2	1,5	-	-	-	-
30 günlük	112	105	93,8	7	6,2	26	23,2	22	19,6	54	48,3	3	2,7	-	-	-	-
-	407	356	87,4	51	12,6	86	21,1	124	30,5	127	31,2	9	2,2	3	0,7	7	1,7

Beləliklə, 407 ölmüş cücələrin patoloji materiallarının bakterioloji müayinəsi nəticəsində 10 günlük cücələrin 131-dən (82,3%) , 20 günlük cücələrin 120-dən (88,2%), 30 günlük cücələrin isə 105-dən (93,8%) şərti patogen mikrobların xəstəlik törədicilərini ayırmış.

inkubasiyalıq yumurtanın, inkubatoriyanın, yemlərin və quş binaların havasının mikroblarla çirklənmə dərəcəsinin qarşısını alaraq təsərrüfatların rentabelli işləməsinə müsbət təsir göstərəcək. Ona görə də təsərrüfatlarda istehsalatın bütün mərhələlərində baytarlıq sanitariya qaydalarının tələblərinə əməl olması vacibdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Нахмансон В.М., Бурба Л.Г. «Дифференциальная диагностика инфекционных болезней животных». Москва 1990. стр 239-241 2. Şirinov F.B. "Quşların xəstəlikləri" Bakı 2003. Səh 59-105 3. Старосельски А.С. «Проблемы и пути решения сальмонеллезной инфекции в современном птицеводства» Ветеринария 2010. № 2 стр.13-15 4. Прокопенко А.А. «Технология обеззараживания воздуха птичников» Ветеринария 2013 № 5 стр. 43-45 5. Mikayılov M.S., Məmmədova S.Ə. "Quşların eymerioza və infeksiyon xəstəliklərə assosiativ yoluxması" Elmi əsərlər. Naxçıvan 2014. Səh 143-147.

Заболевания, вызываемые условно патогенными микробами птиц

M.S.Mikailov

Было подвергнута 407 трупов бактериологическому исследованию. В результате исследований установлено, 131 (82,3%) -ы от 10- дневного возраста, 120 (88,2%) -ы от 20 дневного возраста, 105 (93,8%) -ы 30 дневного возраста трупы павших цыплят было заражено болезнью вызываемые условно патогенными микробами. Юводимые исследования имеет большое значение в установления распространения в птицеводческих хозяйствах ких инфекции как колибактериоз, сальмонеллёз, стафилакоккоз, стрептококкоз и псевдомоноза. Таким образом юводимые ветеринарное санитарные профилактические мероприятия предотвращает заражения указанными ловно патогенными микробам, в инкубаториях, в кормах и в птицеводческих помещениях, тем самым лособствуют повышения рентабельности отрасли. Это дает основания о необходимости обязательного проведения етеринарное – санитарного мероприятия во всех этапах производства.

Ключевые слова: птицы, инфекция, сальмонеллёз, колибактериоз, псевдомоноз

Diseases caused by opportunistic microbes birds

M.S.Mikailov

Subjected was to 407 corpses bacteriological examination. The studies found that 131 (82.3%) –s 10-days of age, 120 (88.2%) - s from 20 days of age, 105 (93.8%) -s 30 days of age corpses of dead chickens was infected with a disease caused by opportunistic microbes.

On going research is of great importance in establishing the spread in poultry farms such as colibacillosis infections, salmonellyoz, stafilakokkoz, streptococcosis and pseudomonosis. Thus conducted sanitary veterinary preventive measures to prevent contamination of the above opportunistic microbes in an incubator in the feed and poultry premises, thereby contributing to improve the profitability of the industry. This gives rise to the need for mandatory veterinary - sanitary measures in all stages of production.

Key words: birds, infection, salmonellyoz, colibacillosis, pseudomonosis